

PARADA ZMAGE V BEOGRADU

O priliki druge obletnice zmage Združenih narodov nad fašizmom je bila v Beogradu velika vojaška parada. Ze v zgodnjih jutranjih urah je bil ves Beograd na nogah, da bi pozdravil borce Jugoslovanske armade, ki je nastala v narodno-osvobodilni borbi in doprinesla pomemben delež za zmago nad fašizmom. Mesto je bilo okrašeno s cvetjem in zastavami in množice ljudi so napolnile bulevar Rdeče armade, kjer je bil mimohod čet.

Paradi so prisostvovali predsednik vlade in minister za narodno obrambo FLRJ, maršal Broz-Tito, predsednik prezidija Ljudske skupščine FLRJ dr. Ivan Ribar, člani zvezne vlade, zastopniki republiških vlad, generaliteta, člani diplomatskega zbora, vojni atašeji vseh zavezniških držav in predstavniki množičnih organizacij.

Šef generalnega štaba Jugoslovanske armade generalmajor Koča Popović je pregledal častni bataljon in z govorom pozdravil borce in oficirje Jugoslovanske armade. Po državni himni

je dvanajst salv iz 60 topov dalo znak za pričetek parade.

Na čelu sprevoda je bilo dvanajst jezdecev, ki so nosili zastave tistih enot, ki so se v narodoosvobodilni vojni posebno odlikovale. Med njimi so bile posebno vidne zastave junaških proletarskih brigad. Za zastavami je korakal bataljon oficirjev, garda in druge pešadijske enote. Sledili so pionirji, protitankovski topovi, oddelki strojníc, konjenica, motorizirana artilerija in druge vojne stroke. Nad četami so krožile eskadrile vojnih lovcev. Mimohodu artilerije so sledile dolge kolone tankov; lahki, nato srednji in končno težki tanki. Mimohod vojnih godb je zaključil to veličastno vojaško parado.

Maršal Tito je pozdravljal vsako vojaško enoto, ki je defilirala mimo častne tribune. Na ulicah je ogromno ljudstva z nepopisnim navdušenjem pozdravljalo svojo ljudsko armado. Nastop čet je na vse prisotne napravil globok vtis.

Komisija velikih sil se je sestala na Dunaju

V ponedeljek, 12. t. m., je začela na Dunaju z delom komisija, ki bo na predlog sovjetskega zunanjega ministra Molotova nadaljevala razgovore o vseh vprašanih avstrijske mirovne pogodbe, o katerih štiri velike sile dosedaj še niso dosegle sporazuma. Komisiji so pridruženi izvedenci, ki bodo razpravljali o poedinih strokovnih vprašanih.

Na čelu sovjetske delegacije je K. Novikov, načelnik zapadnega oddelka sovjetskega zunanjega ministrstva. Novikov je znan sovjetski diplomat, ki je že večkrat uspešno zastopal sovjetsko zun. politiko. Ameriško delegacijo vodi znan ameriški

bankir Joseph N. Dodge. Kot izvedenci so mu dodeljeni še razni finančniki.

Vodja angleške delegacije je Sir George William Rendell, ki je bil pred vojno angleški poslanik v Sofiji. Istočasno z imenovanjem za angleškega predstavnika v komisiji na Dunaju je bil imenovan tudi za angleškega poslanika v Bruxellesu in Luxemburgu. V zadnjem času se je Rendell v glavnem bavil z vprašanjem preseljenih oseb.

Za francoskega predstavnika je bil imenovan general Cherriere, namestnik francoskega visokega komisarja za Avstrijo, generala Bethouarta.

Zapadni zavezniki onemogočajo repatriacijo preseljenih oseb in izročanje vojnih zločincev

V soboto 10. maja 1947 je priredil tiskovni ataše pri Političnem predstavništvu FLRJ za Avstrijo na Dunaju tov. Drenovec Franc tiskovno konferenco, ki so se je v velikem številu udeležili avstrijski in zavezniški novinarji.

Tiskovni ataše pri političnem predstavništvu Jugoslavije je podal ob tej priliki naslednjo izjavo:

„Britanske okupacijske oblasti od avgusta 1945 pa do novembra 1946 niso dovolile atašmana jugoslovanskim repatriacijskim organom, dasiravno smo v tem smislu večkrat intervenirali. Edini izredni primer je bil, ko so te oblasti dovolile šefu naše delegacije na Dunaju, majorju Pirkoviču, da je lahko mesec dni bival v britanski coni in v tem času repatriiral 700 ljudi.

V času 1945—1946 se je vodila v taborišču britanske cone sramotilna propagandna proti novi Jugoslaviji, proti repatriaciji in redno se je izvajalo nasilje nad tistimi, ki so se hoteli repatriirati. V taboriščih so razširjali tisk iz izdajalskih taborišč v Münchenu in Osnabrücku in celo list so-

delavca izdajalca Draže Mihajloviča, Fotičev „Srbobran“ iz Amerike. Listi iz Jugoslavije se v tem času po taboriščih niso delili. Vojni zločinci in izdajalci, ki so jim britanske oblasti določile položaj preseljenih oseb, so storili vse, da preprečijo repatriacijo. Tudi nekatere uradne britanske osebnosti so aktivno sodelovale pri lažni propagandi proti Jugoslaviji in proti repatriaciji. Direktor Unrinega taborišča v Spitalu na Dravi, bivši britanski major gospod Jarvie je raztrgal listo vojnih zločincev in izdajalcev, ki je prišla v taborišče. Zaradi takšnega nastopanja je prišlo v taborišče 30 vojnih zločincev in izdajalcev. V vsem tem času niso pustili v taborišče niti enega organa naše delegacije za repatriacijo.

V taboriščih britanske cone so posamezni zločinci in kolaboranti delali velike zločine. V Spitalu na Dravi so prejemale obroke za 500 oseb več, kakor je bil dejanski stalež v taborišču in ta prevešek so funkcionarji uprave prodajali na črni borzi. Na dnevnem redu so tatvine ter druge kriminalne in nemoralne akcije, proti katerim

Pozdravne brzojavke Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško k prazniku zmage

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je za drugo obletnico zmage nad fašizmom poslal v imenu koroških Slovencev maršalu Jugoslavije Josipu Brozu-Titu naslednjo brzojavko:

»K drugi obletnici zmage nad fašističnim okupatorjem pozdravljamo v imenu koroških Slovencev Vas in preko Vas junaško zmagovalko nad fašizmom — Jugoslovansko armado, ki čuva svobodo in neodvisnost jugoslovanskih narodov.«

Istočasno je POOF za Slovensko Koroško poslal Zavezniškemu kontrolnemu svetu za Avstrijo na Dunaju naslednjo brzojavko:

»Osvobodilna fronta za Slovensko

Koroško, ki je nastala v boju koroških Slovencev proti fašizmu, pošilja ob drugi obletnici dneva zmage nad fašizmom čestitke in pozdrave armadam Sovjetske zveze, ZDA, Velike Britanije in republike Francije v imenu bivših borcev, podoficirjev in oficirjev koroških partizanskih odredov, ki so se borili v okviru Jugoslovanske armade in v imenu vsega protifašističnega prebivalstva Slovenske Koroške, ki se bori za priključitev k Jugoslaviji. Kot predstavniki osvobodilnega gibanja pozdravljamo borce velikih zavezniških sil, ki so z zmago nad fašizmom ustvarile temelje za trajen in pravičen mir.«

Partizani zahtevajo izpustitev sekretarja POOF-a Karla Prušnika

9. maja je delegacija bivših koroških partizanov obiskala šefa britanske civilne uprave polkovnika Simsona in mu izročila protest in resolucijo partizanskih borcev zaradi postopka zavezniških oblasti proti sekretarju POOF-a Karlu Prušniku-Gašperju, ki je bil obsojen pred britanskim vojaškim sodiščem in odveden v kazenski zavod Karlau pri Grazu. Resolucija je naslovljena na šefa britanske civilne uprave in pravi med drugim:

»Podpisani partizani iz Železne Kaple se kot zastopniki partizanov velikovskega okraja obračamo na Vas z intervencijo za takojšnjo izpustitev

našega tovariša Karla Prušnika. Svojo intervencijo utemeljujemo z naslednjimi ugotovitvami: Tov. Karl Prušnik je bil eden prvih organizatorjev oboženega odpora koroških Slovencev proti Hitlerjevemu fašizmu, eden prvih in najdoslednejših borcev za demokracijo, enakopravnost in svobodo koroških Slovencev. Med vsemi partizani uživa tov. Karl Prušnik sloves dobrega tovariša. Obsodbo sekretarja Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, kakor tudi prepoved nošenja slovenske narodne zastave smatramo kot veliko krivico in za nedemokratsko.«

Komisija velikih sil nima opolnomočij. Glasne sklepe komisije pa bodo vsekakor potrdili tudi zunanji ministri. Če bo delo komisije napredovalo, bodo zunanji ministri v septembru, ko bo v New Yorku skupščina Organizacije Združenih narodov, lahko podpisali avstrijsko mir. pogodbo.

šef informacijske službe v Celovcu gospod Sharp zahteval in odredil, da se mora izročiti njemu v cenzuro ves tisk in propagandni material, namenjen za preseljene osebe, medtem ko isti gospod Sharp nič ne cenzurira tiste literature, ki piše proti repatriaciji, širi lažnive vesti o Jugoslaviji in hujska na novo vojno. Britanske oblasti so šle celo tako daleč, da odpirajo diplomatsko pošto, političnega predstavništva FLRJ v Avstriji, da zadržujejo okrog 10.000 izvodov časopisov in s tem znatno onemogočajo repatriacijo.

24.000 jugoslovanskih preseljenih oseb v britanski coni po dveh letih naših naporov za njihovo repatriacijo je jasen dokaz, da so vse ovire britanskih oblasti proti repatriaciji tako sistematične, da nosi britanska vlada polno odgovornost za takšno stanje.

Na žalost moram ugotoviti, da niso mnogo boljši pogoji za delo naših delegatov v francoski coni, čeprav tam ni javne sabotaže s strani francoskih uradnih oblasti. Toda tam so posebne okoliščine, ki zelo ovirajo delo za repatriacijo. Francoske vojaške oblasti v tej coni še danes podpirajo tako imenovani „nacionalni komitet“ v Innsbrucku, še danes sprejemajo kot predstavnika preseljenih oseb bivšega podpolkovnika Spužiča, ki je na listi vojnih zločincev in med preseljenimi osebami širi odkrito propagando proti vrnitvi domov.

Teror proti tistim, ki bi se hoteli vrniti v Jugoslavijo, se v tej coni vrši na poseben način. Francoske okupacijske oblasti so organizirale delovno četo 103 jugoslovanskih preseljenih oseb, katere komendant, bivši kapetan Dušan Mirkovič, s svojimi pomoč-

niki kaznuje z zaporom v bunkerjih vsakogar, ki bi se zanimal za vrnitev v Jugoslavijo. Razpolagamo s številnimi izjavami, da francoske oblasti vedo za te kazni in da doslej niso še ničesar ukrenile proti terorju nad tistimi, ki se zanimajo za vrnitev v domovino.

Tudi v ameriški coni je več okoliščin, ki jih okupacijske oblasti nočejo odpraviti, čeprav je očitno, da prav te okoliščine ovirajo repatriacijo. V taborišču Asten je veliko število četnikov, ki jih ameriške oblasti načelno priznajo za kolaboracioniste, toda jih nočejo ločiti iz taborišč. V taborišču Markt Pongau ameriške oblasti še vedno držijo znane vojne zločince. Z vsemi sredstvi laži in nasilja preprečujejo ti ljudje repatriacijo. Po posameznih krajih in mestih so obstojali prej tako imenovani „kraljevski komiteti“, a zdaj so to „nonrepatriable komiteti“, ki jih okupacijske oblasti ne ovirajo v njihovi odkriti propagandi proti repatriaciji in novi Jugoslaviji. Znani funkcionarji teh komitetov so Isajlo Mitrovič, bivši agent specialne okupatorske policije v Beogradu, ustaški major Franjo Beg in drugi. Ti komiteti imajo celo uradni značaj in zastopajo preseljene osebe pred ameriški oblasti.

Ze iz navedenega je jasno, da so edino okupacijske oblasti v celoti odgovorne za stanje repatriacije. Bolj zadovoljivo stanje bi se vsekakor lahko doseglo ter bi dalo zadostne in pravilne rezultate, ko bi zavezniške vlade sklenile, da dejansko store vse, kar je potrebno, da se vojni zločinci in izdajalci ločijo od drugih preseljenih oseb, da se dovoli svobodno informiranje preseljenih oseb o razmerah v naši državi, da se prepreči propaganda proti repatriaciji, da se nudi pomoč našim organom za repatriacijo in, kar je v zadnjem času posebno važno, da se takoj odklopiše posamezne komisije za nabiranje delavcev v vrstah razseljenih oseb, najsi bo za Venezuelo, Južno Ameriko, Britanijo, Francijo ali katero koli drugo državo. V kolikor ti pogoji ne bodo izpolnjeni, naša vlada ne bo mogla iti preko tega položaja, ki je naperjen proti Jugoslaviji in ogroža dobre odnose in mirno sodelovanje med narodi.

Drugi problem, h kateremu želim dati nekoliko pripomb, je problem izročanja vojnih zločincev in izdajalcev. Takoj spčetka moram ugotoviti, da že samo delo pri odkrivanju, aretaciji in izročanju vojnih zločincev in izdajalcev naletava na najrazličnejše težave, ki jih delajo okupacijske oblasti zapadne Avstrije. Vlada FLRJ je doslej zahtevala izročitev 169 oseb iz ameriške, britanske in francoske cone Avstrije, a v obeh letih nam je bilo izročeno samo 24 vojnih zločincev in izdajalcev, kar znaša 14 odstotkov naših zahtev. Iz ameriške cone smo prejeli 10, iz britanske 11 in iz francoske cone 3 vojne zločince. Ze iz tega se dobiva vtis, kakor da zavezniške oblasti niti ne želijo preganjanja vojnih zločincev, kakor da obstojajo neke posebne namere z njimi.

Postopek za odkrivanje in zapiranje posameznih zločincev v ameriški coni je zelo kompliciran in dolgotrajen. Često se dogaja, da se izpusti iz taborišča oseba, katere izročitev so zahtevali naši organi.

Našemu teamu ne dovoljujejo dostopa v glavno taborišče za interniranje vojnih zločincev Marcus Orr Camp pri Salzburgu niti v kakšno drugo taborišče kakršne koli druge vrste, a prav tako ni mogoče dobiti seznama internirancev v taborišču, kjer je več vojnih zločincev, ki jih zahtevamo. Ameriške oblasti do danes našemu teamu niso dovolile vstopa v taborišča preseljenih oseb. Ameriške okupacijske oblasti odrekajo gostoljubnost članom naših teamov brez kakršnih koli pojasnil.

Ameriške oblasti ne priznavajo niti sklepov komisije Združenih narodov za vojne zločince v Londonu. Čeprav ta organ Združenih narodov konkretno sklene, da se neka oseba smatra za vojnega zločinca, pridejo ameriške oblasti do nasprotnih sklepov, kar pomeni, da ne upoštevajo niti sklepov organov Združenih narodov, temveč odločajo tako, kakor se jim zdi bolj primerno.

Delo našega teama, odnosno članov teama v Celovcu je pod stalnim nadzorstvom britanskih oficirjev, tako da se sploh ne morejo prosto gibati po mestu, kaj šele po coni. Našim oficirjem velja večje britansko nadzorstvo kot vojnim zločincem, katerih izročitev že skozi mesece zama pričakujemo. Tudi v tej coni našim organom ni dovoljen vstop v taborišča vojnih zločincev ali v taborišča preseljenih oseb, kar pojasnjujejo s tem, da je sezname taborišč preseljenih oseb prevarila Unra in

da bi pomenilo z britanske strani žaliti to zaupanje, če bi te sezname dali na razpolago našim organom. Smatramo, da je britanskim oblastem do tega, da se korektno ravna z osebami, med katerimi so gotovo tudi nekateri vojni zločinci in izdajalci, ne smatrajo pa za potrebno, da bi korektno ravnali z našimi oficirji v skladu s svojimi obvezami, po katerih so dolžni storiti vse, da se odkrijejo in izročijo vojni zločinci. Tako se dogaja, da se vojni zločinci in izdajalci svobodno sprehajajo pred očmi našega teama v Celovcu ter drugih mestih Koroške in Štajerske, pa da pri tem naš team nima nikake možnosti za njihovo aretacijo.

Po dosedanjih predpisih so britanske oblasti aretirale samo tiste izdajalce in vojne zločince, katerih aretacijo je zahteval oziroma odobril Foreign Office. Medtem ko traja postopek pa se navadno dogaja, da iskani zločinec zbeži, spremeni naslov in ga britanske oblasti „ne morejo več najti“. Primeri pobegov iz taborišč so tako številni, da jih ni mogoče pripisati slučajem, temveč so to organizirane akcije z vednostjo okupacijskega oblastva. Naši protesti so ostali brez učinka.

Sploh se lahko reče, da britanske oblasti ne kažejo nobene pripravljenosti, da bi sodelovale z našimi organi za odkrivanje, aretacijo in izročanje vojnih zločincev in izdajalcev. Nasprotno je mogoče ugotoviti, da se odločno branijo vsakega pozitivnega sodelovanja, imeli smo celo primere, da so izjavili, kako ne morejo nekega izdajalca zapreti zaradi pomanjkanja prostora v zaporu, v drugem primeru pa so izpustili iz taborišča vojnega zločinca Ludvika Puša, ker so ga avstrijske oblasti hotele za profesorja.

Do pred kratkim smo od francoskih okupacijskih oblasti dobili samo enega vojnega zločinca, a nobenega izdajalca. Francoske

oblasti dve leti po okupaciji dela Avstrije niso določile postopka glede aretacije in izročitve vojnih zločincev, čeprav smo mi mnogokrat intervenirali. Sele te dni je bilo v tem oziru zabeležiti napredek. Naši organi se že skozi mesece trudijo, da bi dobili odobrenje za izročitev nekaterih izdajalcev, med katerimi je tudi nekaj kvizlinških ministrov. Izročitev teh izdajalcev smo deloma zahtevali že pred letom dni v aprilu 1946, toda do danes francoske oblasti niso zaprle nikogar. Na drugi strani se dogaja, da prav te osebe uživajo zaupanje pri okupacijskih vojaških silah, kjer se n. pr. vojni zločinec Spužič obravnava kot službeni predstavnik naših preseljenih oseb. Dovoljeno mu je, da nosi francosko oficirsko uniformo z znaki francoskega polkovnika in oskrbuje se kot francoski oficir.

Mislím, da ni mogoče smatrati za resne argumente britanskih oblasti, da nimajo prostora, da bi zaprle nekega vojnega zločinca, ko so zapori prazni, ali ko izpustijo na „časno besedo“ drugega zločinca, da postane profesor.

Ni mogoče na primer sprejeti argumenta Amerikancev, da ni mogoče nekoga identificirati, ker da dejansko nimajo niti možnosti niti pravice, da bi ga vzmirjali in vzeli podatke o njem — ko vemo, da se takoj zasliši vsaka oseba, ki je po dvakrat ali trikrat prišla v službene pisarne naših organov. Ne moremo sprejeti niti stališča Francozov, ki dve leti niso mogli priti do načelnega sklepa o tem, kako bi izročali zločince in izdajalce.

Nasprotno se mora priti samo do negativne ocene dela pri iskanju in izročanju vojnih zločincev in izdajalcev s strani ameriških, britanskih in francoskih okupacijskih sil, ker z njihove strani ni bila pokazana lojalna in resna volja, da bi se izpolnile obveznosti mednarodnih konferenc. nile obveznosti mednarodnih konferenc.”

Avstrija naj bi postala igrača tujih imperialistov

Na plenarni seji Centralnega komiteta KPO dne 8. maja tega leta je podal predsednik stranke, narodni poslanec J. Kople-nig obširno poročilo k položaju in orisal stališče KPO. V načelnem delu, ki se nanaša na avstrijsko zunanjo in notranjo politiko, je dejal med drugim:

„Sedaj — po moskovski konferenci — je jasno, kam je privedla politika enostranske zapadne usmerjenosti, ki je poldrugo leto podrejela vse dogajanje v Avstriji interesom in namenom zapadnih sil. Danes poskušajo avstrijsko ljudstvo prepričati, da bi prevzem nekdanjih nemških podjetij po Sovjetski zvezi uničil avstrijsko gospodarstvo in ogrožal avstrijsko neodvisnost. Toda isti ljudje, ki vsak dan trikrat vpijejo o zahtevi Sovjetske zveze po nemških podjetjih, nikakor ne nasprotujejo temu, da tuji kapital zavzema v Avstriji vedno večje postojanke.

V načrtu ameriške ekspanzije v Evropi je Avstriji očitno dodeljena posebna naloga.

Ze pred meseci je neki ameriški general izjavil, da mora Avstrija postati „mostišče zapada“. Pred nekaj dnevi so pisale „Salzburger Nachrichten“, da je Koroška po Turčiji strateško najbolj važna točka, češ da nadzoruje zvezo Trst—Stettin. Drug ameriški list je Avstrijo primerjal z Grčijo, zadnje dni smo slišali, da se državna pogodba z Avstrijo lahko zavleče zaradi tega, ker Amerika še ni ratificirala mirovne pogodbe z Italijo in so tam na delu sile, da bi se pogodba sploh ne ratificirala, da bi tako Amerikanci lahko ostali v Italiji.

Strateški razlogi ameriškega imperializma so bili glavni vzrok, da ni prišlo do avstrijske državne pogodbe v Moskvi. Isti ljudje, ki danes zahtevajo milijonske kredite za intervencijo v Turčiji in Grčiji, vidijo v Avstriji nadvse važno strateško postojanko za svoje načrte.

ALI JE MOGOČE PRIMERJATI AVSTRIJO Z GRČIJO?

V mnogih ozirih se lahko primerjata. Tako v Avstriji kakor v Grčiji se nekatere zapadne sile na vso moč trudijo, da bi v obeh deželah okrepile reakcijo in kapitalizem. V Avstriji kakor v Grčiji poskušajo podrediti deželo nadzorstvu tujih imperialistov. V Avstriji in v Grčiji na ta način ovirajo razvoj demokratičnih sil in tirajo deželo v gospodarski polom. V Avstriji in v Grčiji si reakcionarne sile ameriškega ka-

pitala prizadevajo za enoten strateški načrt: Obe državi naj bi ustvarili klešče proti novi Jugoslaviji in proti ostalim srednjeevropskim državam, v katerih vlada ljudska demokracija. Da bi zaprli pot v boljšo bodočnost — to je njihov strateški načrt.

Avstrija je bila mostišče nemškega fašizma za podjarmljenje Češkoslovaške, bila je zbiralna baza za napad na narode vzhoda in jugovzhoda. Ista ideja „Vzhodne marke“ straši danes po glavah „strategov mostišča“, ki se spet skrivajo pod krinko zastarele parole o „komunistični nevarnosti“.

Nevarnost za avstrijsko neodvisnost ni v zahtevah Sovjetske zveze po bivši nemški imovini, temveč v težnjah ameriškega imperializma, da bi za stalno zavladal v Avstriji. In nevarnost je v tem, da možje, ki trenutno odločajo o avstrijski politiki, te načrte podpirajo.

Vendar so ti načrti — kakor je pokazala moskovska konferenca — obsojeni na neuspeh. Zlomili se bodo ne samo ob nemajnem zadržanju Sovjetske zveze, temveč tudi ob odporu naprednih sil avstrijskega ljudstva.

Avstrija ne bo postala niti Grčija niti Turčija, Avstrija hoče mir in ne večne vojaške zasedbe. Avstrija hoče biti svobodna in neodvisna, svobodna tujih čet, razseljenih oseb, pa tudi svobodna in neodvisna od tujega finančnega kapitala.”

O NOTRANJEM POLOŽAJU V AVSTRIJI

V nadaljnjih izvajanjih se je narodni poslanec Kople-nig dotaknil perečih vprašanj notranje politike in gospodarstva ter neusmiljeno razkrinkal pokvarjenost, sabotiranje in zakulisno igro reakcionarne vlade pod združenim vodstvom OVP in vodilnih funkcionarjev socialistične stranke.

Obsodil je nenačrtno gospodarstvo v notranjosti in napačno zunanjo gospodarsko politiko, ki bi morala biti povezana s sosednjimi državami, kjer so pri obnovi povsod dosegli že lepe uspehe, in nadaljeval:

„Povsod tam, kjer je obnova pokazala lepe uspehe, je bil delavski razred nosilec te obnove. Drugače tudi biti ne more. V Avstriji pa se sprostivni ustvarjalnih sil delavskega razreda postavlja velika ovira. Je to sedanje vodstvo socialistične stranke in njegova politika. Socialistična stranka ni našla niti besedice kritike za usodno zapadno usmerjenost. Nasprotno. Ona jo pod-

pira in je često njen nosilec. Prav tako je socialistična stranka nosilec hujskanja proti socialistični Sovjetski zvezi.

Vodstvo socialistične stranke se čuti solidarno z odločilnimi reakcionarnimi politiki OVP. Socialistično vodstvo je sklenilo z OVP pogodbo. V parlamentu se je to pokazalo pri razpravi o zakonu za popravilo škode, predvsem pri restitucijskem zakonu o sindikalnem imetju in pri nekaterih važnih socialnih zakonih, kakor je zakon o obratnih zaupnikih in zakon o kolektivni pogodbi. Mogoče je gospoda mislila, da bo s to tajno politično igro izločila komuniste in jih oddvojila od množic. Toda komunistov v Avstriji ni mogoče izločiti niti jih ogoljufati. Tisti, ki so bili pri pripravljavanju in izvedbi zakona o kolektivni pogodbi in o obratnih zaupnikih izločeni in preseljeni, to so socialistični delavci, socialistični sindikalni funkcionarji in zaupniki, ki so jim zagotavljali, da med OeVP in SPOe ni nobene pogodbe, da ni bilo nobenega kompromisa med njima, in to tedaj, ko je bila pogodba že davno sklenjena in podpisana.”

POLITIČNE VESTI

Delegacija francoskih delavcev je obiskala narodne poslance, člane Komunistične partije, in se jim zahvalila, ker so podprli zahteve francoskega delavstva.

Brazilska vlada je prepovedala Komunistično partijo Brazilije in zaprla vse njene lokale. V znak protesta proti prepovedi 50 delavci vseh brazilskih pristanišč stopili v stavko.

Od objave amnestije se je poljskim oblastem predalo 55.277 pripadnikov različnih podtalnih terorističnih organizacij.

500.000 delavcev v Hamburgu (britansko okupacijsko področje) je stopilo v splošno stavko zaradi stalnega zmanjševanja obrov hrane.

Zunanje-politični odbor ameriškega senata je soglasno odobril mirovne pogodbe z Italijo, Bolgarijo, Madžarsko in Romunijo.

Bivši grški vojni minister Mavromichalis je izjavil v grškem parlamentu, da so za uničenje partizanskega gibanja potrebne močnejše sile kot 180.000 mož močna armada. Vojne operacije so dokazale, da je sama žandarmerija preslaba, da bi se borila proti partizanom. Poleg žandarmerije so tudi redne vladne čete doživele poraz.

Ameriška reprezentančna zbornica je z 287 proti 107 glasovom sprejela Trumanov predlog za „pomoč“ Grčiji in Turčiji. Proti predlogu je poleg 13 demokratiških posilancev glasovalo tudi 93 republikancev.

Bivši poveljnik nemške vojske v Italiji feldmaršal Kesselring je bil obsojen na smrt z ustrelitvijo.

V vseh italijanskih mestih so bile velike demonstracije zaradi umora 7 delavcev na prvomajski proslavi v Palermu. Demonstranti so povsod zahtevali najstrožjo kazen za krivce, krvoprelitja.

Drobne novice

Ministrstvo za zdravje LR Slovenije je ustanovilo v Ljubljani zobotehnično srednjo šolo. Ta šola ima sedaj 45 dijakov; 25 od teh jih prejema popolno ali delno državno štipendijo. Šola ima tudi svoj internat za dijake, ki ne stanujejo v Ljubljani. Doslej so se zobotehnikci vzgajali na obrtni osnovi, to je, stopili so v uk k zobnemu zdravniku ali dentistu. Ker je značaj zobotehničnega dela v prvi vrsti zdravstven, ne pa obrtniško produkcijski, bo nova šola mnogo pripomogla za zdravstveno kvalifikacijo zobotehničnega naraščaja.

Visoka šola za igralsko umetnost v Ljubljani je pred dobrim mesecem praznovala prvo obletnico svojega obstoja. Na praznik 1. maja je ta Akademija uprizorila v dramskem gledališču v Ljubljani prvo predstavo in sicer Shakespearejevo delo „Mnogo hrupa za nič“.

Ameriški pisatelj in novinar Robert Saint John si je ogledal dela na mladinski progri. Po radijski postaji „Mladinska progra“ je pozdravil mlade graditelje in izrazil svoje občudovanje nad delovnim poletom mladine. Izrazil je tudi svoje prepričanje, da bo progra dograjena v predvidenem roku.

Glasilo slovanske antifašistične fronte na Madžarskem „Naše novine“ je pozvalo jugoslovansko mladino Madžarske, da se prostovoljno prijavi za delo pri gradnji kanala Tisa—Donava.

Svoboda bodi naša lavorika!
Vihraj zastava naša v nove dni!
Nič več nazaj! Mi hočemo v prostost,
preveč teži nas breme sužnjih dni!

Po naši zemlji

AVSTRIJA V MINIATURI

Reportaža iz koroških zaporov

Peter: Hotel so nas takoj preobleči v kaznilniške uniforme, da bi šli na delo. Temu smo se odločno in soglasno uprli. Povedali smo jim, da o tem sploh ne more biti govora, dokler bandit Maier-Kaibitsch nosi lepo zlikano civilno obleko in se sprehaja po sončnem dvorišču. Sicer pa sploh ne pride v poštev, da bi šli na kakršno koli prisilno delo. Mi ne priznamo obsodb, še manj pa, da bi kdor koli razpolagal z nami.

Presenečeno so nas gledali, češ, le kdo si upa upreti se redu v „demokratičnih“ avstrijskih ustanovah. Ker so uvideli, da ne bodo nič opravili, so se nam maščevali na ta način, da so nam dodelili najbolj zarjate veče žlice in niso dali posteljnega perila. Odvedli so nas v najslabšo celico, kjer je bilo vedno mračno in mrzlo. Stražnik traktira, kamor smo prišli, nas je pozdravil z besedami: „Sedaj pa ste osvobojeni!“ Za tega stražnika je značilno, da je že od leta 1914 v tej službi in da je zvesto in vestno služil vsem režimom, tudi nacističnemu.

V celici smo našli družino: dva črno-borzijska, prvi je tihotapil Jude v Italijo, drugi pa nogavice in moko. Kmalu smo dobili obisk: „Kako je z nedeljivo Koroško?“ so nas zbadljivo spraševali stražniki, ki so nas hodili gledat. Nismo se zmenili zaanje. Dogovorili smo se, da bo Gašper govoril za vse in zahtevali smo raport. Komandantu zaporov, staremu avstrijskemu stražniku, ki je pred letom 1938 preveč vestno šikaniral zaprte nacistične in komuniste, pa so ga zaradi tega leta 1938 odpustili, ki pa je sedaj postal pametnejši in šikanira samo še komuniste, je Gašper jedrnat in razločno povedal: „Mi nismo delali za Hitlerja, ampak proti njemu. Ravnanje z nami dokazuje, da je med avstrijskimi uradniki fašizem še živ!“ Zahtevali smo papir, da bi lahko pisali, zahtevali smo perilo, časopise, kot jih dobijo drugi, zahtevali smo, da nas premestijo v drugo celico in da se ne bomo sprehajali skupno z morilci in nacističnimi funkcionarji.

Nedelja, 13. aprila je bila pred vrati. V Dobri vasi, Hodišah in St. Jakobu bodo koroški Slovenci demonstrirali za to, da se ne povrne več fašizem in nasilstva 14. in 15. aprila 1942. Teško nam je bilo, da ne bomo mogli sodelovati. Ker to ni bilo mogoče, smo 12. aprila zvečer sklenili: Gremo v gladovno stavko.

V nedeljo zjutraj smo odklonili zajtrk in oddali pred vrata celice vse jestvine, ki smo jih prinesli še iz Velikovca. Stražniki so bili osupli. Pričeli so nam lepo in grdo prigovarjati ter obljubovati, da nas bodo zalivali s cevjo. Nismo se niti hoteli razgovarjati z njimi. Gašper je zahteval, naj nas pustijo v miru. Ista igra se je ponovila

opolodne, zvečer, vsakokrat, kadar so nam prinašali hrano.

Drugo jutro je prišel sam komandant. dobili smo perilo, nove, lepe žlice, papir, en centimeter dolg svinčnik in „Volkswille“. Napisali smo dvoje pisem: Britanski civilni upravi in Pokrajinskemu odboru OF. Javili smo, da stopamo v gladovno stavko iz solidarnosti z vsemi koroškimi Slovenci, ki ta dan demonstrirajo proti nacističnim

nasiljem, zato ker še vedno niso obsojeni največji zločinci, krivi izselitev koroških Slovencev, in zato, ker protestiramo proti krivičnim obsodbam nad slovenskimi anti-fašisti. Pismo, ki smo ga napisali Pokrajinskemu odboru OF, še do danes ni doseglo svojega cilja. V gladovni stavki smo ostali 13., 14. in 15. aprila, šele 16. aprila zjutraj smo spet pričeli jesti. Tudi Micka Ročnik, ki je bila zaprta posebej med ženskami, je stavkala vse dni z nami vred.

Medtem so postali stražniki nenadoma izredno prijazni. Kmalu smo izvedeli za vzrok: Časopisi so objavili odločne zahteve Jugoslavije, ki jih je tov. Kardelj postavil na zasedanju v Moskvi. Nacistov se je pollašala panika. (Dalje)

in smo se radi odzvali. Korakali smo na čelu spreveda in izražali željo vseh koroških Slovencev po priključitvi k FLRJ. Tako smo tudi to pot pokazali svojo povezanost z brati v svobodni domovini. V. V.

DELOVNI URAD SKUŠA NAD SLOVENCIM UVELJAVITI FAŠISTIČNE METODE

Tov. Micka Nachbar v Vidri vasi, ki je v pliberški igralski skupini igrala vlogo „Miklove Zale“, je dobila poziv, naj se 15. aprila javi pri delovnem uradu na občini Blato. Ker je bila tov. Micka tisti čas v gospodinjstvi v St. Rupertu pri Velikovcu, jo je šla opravičiti njena mati. Na vprašanje uradnika, če je v gospodinjstvi v Goldbrunnhof, je mati odgovorila, da ne, temveč da je v narodni šoli. Ta odgovor je uradnika tako razkačil, da se je začel prav po nacistično zadirati nad njo in med drugim širokoustno izjavil, da je treba narodno šolo zapreti in da se bo to v najkrajšem času tudi zgodilo.

Sploh je v zadnjem času delovni urad v Velikovcu ponovno zahteval od številnih slovenskih antifašističnih mladincev in mladink, naj bi šli na delo izven doma in večkrat tudi izven domačega kraja, čeprav imajo vsi prizadeti čez glavo dela doma. Pač pa se delovni urad prav nič ne spomni na tiste pobalne, ki so organizirani v „Wurffkommandah“ in ki gledajo kot svojo glavno opravilo v tem, da napadajo slovenske antifašiste in motijo slovenske kulturne prireditve, trgajo kulise slovenskih igralskih skupin in razobešajo plakate z Rainerjevo parolo o „nedeljivi Koroški“.

LEPENA PRI ŽELEZNI KAPLI

Sicer so prijetni sončni pomladanski dnevi, toda če le predolgo ni dežja, se kmet že v skrbeh vprašuje, kako bo letos z letino. Spet se obeta pomanjkanje krme, pa tudi ozimina že peša, ker pritiska suša.

Drugo skrb pa imajo kmetice ob misli, kdo jim bo pomagal čez leto pri delu, ko tako primanjkuje delovnih moči na kmetih. Zato smo se zbrale antifašistične žene in mladinke, da bi se domenile, kako bi se dalo temu odpomoči. Sestavile smo udarniški odbor, ki šteje devet članic.

Ze takoj spomladi pri trebljenju travnikov smo se domenile, da bomo po možnosti pomagale kmetom skozi vse leto pri delu. Zavedamo se, da bo mogoče izboljšati ljudsko prehrano le tedaj če bo kmet kaj prida pridelal. Pomagati hočemo predvsem tistim kmetom, ki so bili izgnani s svojih domov, s katerimi smo bili skupaj v taboriščih ali pa se skupno borili v partizanih. Zato hočemo tudi danes obdelovati njihovo zemljo, za katero smo se borili in se še borimo. Tudi tistim kmetom smo pripravljene pomagati, ki so še do danes nezaupljivi nasproti nam in nas gledajo postrani, češ to so pa komunistke. Pokazati hočemo, da sta delavska žena in kmetica obe enaki, ker obe skrbita za žuljavimi rokami za obstoj svojih družin.

Vtisi s poti po novi Jugoslaviji

(Tretje pismo koroških pevcev)

Po sprejemih in koncertih na Jesenicah, Bledu in Kranju, kjer so nam svobodni bratje s svojo prisrčnostjo in s svojim navdušenjem dokazali, da čutijo z nami in da bodo z nami, dokler ne bomo združeni, smo 30. aprila, na predvečer praznika dela, v popoldanskih urah prispeli v Ljubljano.

Kako nas je Ljubljana sprejela, ni mogoče popisati. Vedeli smo, da bo sprejem lep. Toda kar smo tu doživeli, tega le nismo pričakovali. Ogromna množica ljudstva se je zbrala na kolodvoru in pred njim. Predstavniki vseh množičnih organizacij, mladina, delavci in meščani, vsi so se zbrali, da nas sprejmejo. S cvetjem in rožami so nas zasuli in če bi nas bilo tisoč, ne bi mogli sprejeti vsega cvetja, ki je bilo namenjeno koroškim pevcem.

Po govorih na kolodvoru, po veličastnih manifestacijah prisotnih smo med gostim špalirjem ljubljancev, ki so nas navdušeno pozdravljali, odšli v dom sindikatov, kjer so nam odkazali stanovanja.

Zvečer smo nastopili v veliki dvorani „Uniona“. Naš koncert je prenašal tudi ljubljanski radio. Veličasten je bil pogled na veliko in lepo dvorano, ki pa je bila tako polna, da ni mogla sprejeti vseh, ki so hoteli poslušati našo pesem. Ko smo stopili na oder, se je dvorana tresla od navdušenja. Ovacijam ni hotelo biti konca. Zapeli smo partizanske pesmi in s tem bratom pokazali, da smo trdni v svoji borbi za svobodo in pravico.

Po prvem odmoru so nas pozdravili predstavniki sindikatov, ljudske prosvete, mladine, AFŽ in drugih organizacij. Dobili smo lepa darila, ki nas bodo še dolgo spominjala na pevski nastop v naši Ljubljani.

In potem smo nadaljevali s koncertom. Dali smo vse od sebe, da bi čim lepše zapeli naše pesmi in se oddolžili ljubljancem za njihovo pozornost in navdušenje za Slovensko Koroško. Nekateri pesmi smo morali ponavljati. Viharno odobravnje je nagrajevalo vsako točko našega spo-

reda. Ves naš koncert se je spremenil v veličastno manifestacijo za Slovensko Koroško, za borbo koroških Slovencev.

Po končanem koncertu smo imeli v mali dvorani večerjo in družabni večer, ki so se ga udeležili predstavniki množičnih organizacij in mnogi prijatelji koroških Slovencev. Mala dvorana je bila resnično premajhna, da bi sprejela vse, ki so nas hoteli pozdraviti.

Za praznik dela, 1. maja, je bila napovedana velika povorka, „parada dela“. Ta povorka je nas Korošce nadvse iznenadila. V koroških časopisih smo že tedne poprej čitali, da o enotnem nastopu na dan 1. maja ne more biti niti govora. Ljubljana in Slovenija pa sta ta dan pokazali, kaj pomeni enotnost delovnega ljudstva.

Po deveti uri je povorka krenila izpred glavnega kolodvora. V deseterostopih so korakali. Več kakor tri ure so korakali deset tisoči in deset tisoči predstavniki vseh delovnih slojev in manifestirali za enotnost delovnega ljudstva.

Rdeče, jugoslovanske in slovenske zastave, gesla, simbolične slike in napisi, vse to je dajalo „paradi dela“ posebno svečano lice. Od vseh neštetihi gesel naj omenim posebej gesla, ki so zahtevala priključitev Slovenske Koroške k novi Jugoslaviji, in ona, ki so izražala trdno voljo slovenskega ljudstva, da bo izpolnilo in prekoračilo svoj prvi petletni gospodarski načrt.

Kar naprej in naprej se je zlivala množica mimo tribune, tovarna za tovarno, vse z napisi o doseženih uspehih in obvezah svojemu ljudstvu, svoji domovini...

Ta prvomajska parada nam bo ostala vedno v spominu. Res je nemogoče, da bi popisal vse to, kar smo videli. Tako silnih občutkov še nismo imeli. Glavno, kar smo občutili, pa je, da slovensko ljudstvo dela za sebe, za svojo lepšo in boljšo bodočnost.

Omenim naj še, da smo tudi mi koroški pevci sodelovali v paradi. Povabili so nas

Grebinjem ter Rudo napravili načrten lov za „Volksturmovci“. Podvig se nam je obnesel, saj smo zaplenili pri tem 12 pušk, dve pištoli in dva daljnogleda.

Mobilizirani tovariši so imeli nalogo, da vzpostavijo zvezo med bataljonom in nami. V svoji neprevidnosti in ker so premo upoštevali naše nasvete, so se zatekli v neko kmečko hišo, ki so jo bili obkolili nacisti. Nesreča je bila tu. Vse tri so ujeli.

Z bataljonom sem moral priti na vsak način skupaj. Čez Dravo sem namreč dobil važno pošto, da moram nazaj na pokrajinski center. Z bataljonom pa bi se bilo še o marsičem pomeniti. Nastal je težak problem kakor vedno, če se je nekje pretrgala zveza med našimi edinicami. Posebno še na področju Svinške planine, kjer je bilo veliko gestapovcev in vohunov. Ljudstvo pa je bilo tod o naši borbi še nepoučeno in še ni znalo razlikovati pravih partizanov od gestapovcev, ki so se večkrat oblekli v partizanske uniforme in preizkušali naše ljudi.

Brez dolgega obotavljanja smo se podali pri Grebinju spet preko doline proti Svinški planini. Hodili smo ponoči, podnevi pa smo počivali. Pot nas je peljala mimo Spodnjih in Zgornjih Krčanj, mimo Kneže k pla-

ninskemu kmetu visoko nad Golovico, Oglasili smo se najprej pri neki leseni kmečki hiši. O partizanih nam niso mogli ničesar povedati. Verjetno niso hoteli, kajti zdelo se nam je, da le nekaj vedo. Isto se nam je zgodilo pri drugi hiši. Pri tretji hiši še više gori pa smo videli še luč, čeprav je bilo že pol enih zjutraj. Mesec je svetil in hoja je bila prijetna po zamrzlih in zasneženih tleh.

Takoj, ko smo potrkali, se je oglasil avstrijski kmet in prižgal luč, ki jo je bil pravkar ugasil. Bil je videti zelo preplašen. Vlažen vonj in dim od cigaret nam je vzbudil ob vstopu v hišo pozornost in — sum. Zunaj prej nismo zapazili nobene sumljive sledi. Dvorišče pri hiši je bilo odkidano. Kmet je postajal vedno bolj nervozen, dočim je kmetica ostala ravnodušna. Med sabo smo se menili po slovensko, s kmetom pa po nemško, ker ni znal slovenski. Nemški smo znali vsi, kar je kmeta menda še bolj plašilo. V kotu smo zagledali nahrbtnike, ki so bili podobni partizanskim, pri peči pa so visele mokre odeje. Nenadoma sem bil srečen. Mislim sem si, da sem razrešil uganko. Bil sem prepričan, da smo našli zvezo s partizanskim bataljonom. (Dalje)

Koroška V BORB

ČEZ DRAVO

Karl Prušnik — Gašper:

Ze 6. novembra je zapadel sneg na Svinški planini. Naše partizanske edinice so imele več taborišč visoko v planini. Odtod so hodile v večjih ali manjših skupinah v dolino na akcije. V višini, kjer smo bili tedaj, je padlo sicer le malo snega, a bilo je mrzlo, da so koraki odmevali po zmrzlih stezah in poteh.

Poldrugo uro hoda od Golovice sem imel svoj center. Zgradili smo ga v naglici s spretnimi tovariši, ki so bili po poklicu drvarji. Vsak prijem in vzdignjen je bil dobro premišljen. Gradili smo ga šele potem, ko je že zapadel sneg, zaradi česar je bilo delo seveda bolj težavno. Prej smo točno raziskali, če je varno pred vohuni in civilnimi gestapovci. Dokler je bilo še kopno, jih je kar mrgolelo tod okoli. Zakrinkani kot drvarji s sekuro ali kot pastirji s soljo

v nahrbtniku in maskirani kot nabiralci planinskih rož so lazili in prežali okrog. Zato smo vselej počakali na sneg, preden smo pričeli graditi naše zemljanke. Prej pa smo se posluževali šotorov, za katere smo navadno uporabljali rjuhe ali drugo platno vseh barv.

Ker zveze čez Dravo nikakor ni bilo mogoče v redu vzpostaviti, sem se odpravil s šestimi tovariši sam na pot. Spotoma smo pri Grebinju mobilizirali tri tovariše: enega kmeta in dva voznika. Ker so bili domačini in so poznali teren, sem jih po nekajdnevnem opazovanju postavil za kurirje. Prej smo seveda na sestankih temeljito obravnavali važnost konspiracije in prenesli vse naše stare izkušnje na nove tovariše.

K Dravi grede smo med Granitzalom in

ILJA EHRENBURG:

ZAKON NARAVE

Pretekla zima v Evropi je bila ostra in dolga. Tembolj se zato ljudje veselijo prvih pomladnih sončnih žarkov. Vendar tudi ta letni čas ni lahak: Vsi narodi Evrope sedaj vedo, kako globoke so rane, ki jih je zasekala strahotna vojna. Pred dvema letoma so mnogi verovali, da bodo kakor v pravljici nenadoma spet vstala mesta in da bodo izginili strahovi fašizma. Te utvare so zdaj mimo. Narodi Evrope, ki so preživeli vojno, se niso opomogli, ne naspali in tudi ne do sitega najedli. V različnih deželah se je stiski, ki jo je povzročila vojna, pridružilo še več naravnih katastrof — suša, poplave in mraz. Če ljudem kljub temu niso omahnile roke, je to zato, ker je mimo zima fašizma.

Kaj mora občutiti sleherni delovni človek, vsak pošten, vester človek, naj bo Rus, Amerikanec, Anglež ali Francoz, če sliši pozive k novi vojni?

Grobovi padlih še niso porasli s travo, še stojijo razvaline tam, kjer so bila cvetoča mesta, še zveni v ušesih bobnenje bojnih letal strmoglavcev in šestcevnih strojev, ki so bruhali meglo, matere padlih še niso posušile solza, matere preostalih še niso imele dovolj časa, da bi se dodobra nagledale svojih dragih, in že hlatajo ljudje, za katere bi mislil, da morajo biti zadovoljni z ovsenim sokom in svinjeto, po človeškem mesu — včerajšnja kanibalska slava jim ne da miru.

Gospod Earl je bil guverner države Pensilvania, poslanik ZDA v Turčiji, torej ne kar si bodi. In ta je sedaj izjavil v komisiji reprezentančne zbornice, da je potrebno nemudoma napasti Sovjetsko zvezo in, če bi bilo to iz kakršnega koli razloga nemogoče, »baviti se z izdelavo strahotnih vrst orožja in jih držati v tajnosti«.

Ko sem bil v Ameriki, so mi nekateri dobrosrčni ljudje dejali, da ni vredno posvetiti pozornosti gospodu Earlu, ker je neozdravljiv alkoholik. To pa mu ni preprečilo, da ne bi zavzemal visokih položajev in da zdaj ne bi držal govorov v komisiji reprezentančne zbornice.

On pa ni sam. Gospod Rankin, član Kongresa, poslanec gospodarjev sužnjev iz države Mississippi, je pred dvema tednoma zahteval prekinitve diplomatskih odnosov s Sovjetsko zvezo. Drugi član Kongresa, poslanec države Michigan, gospod Grawford, je nedavno izjavil: »ZDA morajo Rusom izjaviti, naj se nemudoma razorožijo; v nasprotnem primeru bom uporabili atomsko bombo.«

Ko sem bil v Washingtonu, mi ni nihče rekel, da sta omenjena člana

Kongresa neozdravljiva alkoholika; lahko je mogoče, da pijeta samo mrzlo vodo in prevreto mleko. Njunih govorov ni narekoval alkoholizem. Njuna govora kakor tudi govor gospoda Earla je narekoval fašizem.

Za Amerikance je težavno, da bi izvedli tako imenovano denacifikacijo Nemčije. Kaj bi bilo, če bi hitlerjevci nenadoma začeli citirati govore, častivrednih članov Kongresa? Kajti niti Earl, niti Grawford, niti Rankin, niti njihovi drugi kolegi si niso zamislili nič novega. Oni ponavljajo samo to, kar so dejali Hitler, Göring, Göbbels in Rosenberg. Saj vendar ni mogoče na Bavarskem obsojati tega, za kar se dobi v Michiganu ali Missisippiju mesečna plača ali pa nagrada za vrstice.

Fašizem si je znal nadeti novo obleko in spremeniti barvo. On lahko potuje iz ene dežele v drugo, iz kontinenta v kontinent. Ne sklicuje se samo na hudiča, temveč tudi na Boga. Ne citira samo Nietzscheja, temveč tudi sveto pismo, zna govoriti 40 jezikov, toda naj bo že jezik kakršen koli, on govori vedno eno in isto.

Naši nasprotniki pravijo, da imenujemo fašiste vse tiste, ki jih nimamo radi. To ni res; res je, da nas nobeni fašisti ne trpijo. In ne samo to, oni pozivajo na vojno proti nam. Če bi drugače ravnali, bi ne bili fašisti.

Bojeviti govori niso nikaka današnja iznajdba. Pred Fultonom in pred Washingtonom je bil balkon na trgu Venezia in stadion v Berlinu. »Križarska vojska« proti komunizmu ni nikaka literarna novost. Prej je to plagiat — pred ameriškimi govori je obstojal, če spomin ne vara, »pakt proti kominterni«.

Na stotine ameriških listov, nekateri organi tiska omejenih torijevcev, francoski listi, ki jih kupujejo inozemci, pišejo iz dneva v dan, da so »Rusi imperialisti«, da »Sovjetsko zvezo žeja po ekspanziji«, da »Moskva ogroža svet«. To je star trik. Tat beži in vpije primate tatu!

Kdo gradi vojaška oporišča na petih delih sveta? Kdo govori o miru s pištolo na mizi? Kdo se vmešava v zadeve drugih in postavlja varuhe tujim narodom? Kdo vodi ali tajno pospešuje boje v Grčiji, v Indoneziji, na Kitajskem ali na Bližnjem vzhodu? Čigavi topovi, čigave bojne ladje, čigavi instruktorji in pazniki se vozijo zdaj na Kitajsko ali v Turčijo, v Iran, ali Grčijo? Kdo se navdušuje za lepote Napolija, za cigare iz Manile, za alžirski radio, šanghajske beznice, Azorske otoke, iranski petrolej in naravna bogastva Nepala? Kdo se vme-

šava v zadeve drugih držav in pri tem izjavlja, da komunistov ne trpi? Kdo hinavsko kritizira volitve v demokratičnih državah kot v Jugoslaviji ali Bolgariji in oropa volilne pravice v svoji hiši milijone tako imenovanih »drugobarvni« državljanov? Kdo prisega na Jeffersona, da bi pomagal Tsaldarisu iz blata? Kdo se sklicuje na »Magno carto liberatatum«, da bi pomagal Salazarju, in kdo slavi Cervantesov genij, da bi podprl Franca? Kdo je sprejel k sebi vse krvnike, vse prebežnike in vse udeležence kazenskih ekspedicij? Danes delajo ti v tovarnah topov, da bi jutri postali hrana za topove. Oni govorijo mnogo o »preseljenih osebah«, ti novi »križarji«. Ali ne bi bilo bolje, ko bi govorili o preseljenem fašizmu?

V njihovem pohlepu, da bi si prilastili to ali drugo deželo ne igra zanje daljavo nobene vloge. Monrojeva doktrina je bila proti vmešavanju Evropev v ameriške zadeve. Ko so sklenili, da pošljejo vojaške specialiste v Dardanel in k Egejski obali, so ameriški imperialisti povsem mirno izjavili, da je to — »razvijanje Monrojeve doktrine«. Oni hočejo Evropcem prepovedati, da bi se vmešavali v evropske zadeve. Morda bodo pa rekli tudi, da je Akropola na bregu Missourija? Če je neki Genovčar leta 1492 odkril Ameriko, zakaj ne bi nekdo iz Chikaga leta 1947 »odkril Atike«? Nedavno je general De Gaulle nastopil proti francoski republiki. Strički preko morja niso izbirčni in nečak jim nič ne očita. Ko je leta 1942 general De Gaulle predstavljaval francoski narod, so imeli Amerikanci rajši vichyjskega admirala Darlana. Zdaj zastopa general francosko reakcijo in gospod Bullit ga pozdravlja.

Ameriški gangsterji radi skrivajo nizkotne stvari za košatimi besedami. Če v Missisippiju ali v Georgiji polijejo črnca z bencinom in ga zažgejo, tedaj kričijo eni morilec, drugi molijo, tretji govorijo o triumfu pravičnosti in hčerka častitega rasnega teoretika, ki je za to stvar prispeval galono bencina, igra sentimentalno romanco.

Po poskusih z atomsko bombo na Bikinih so zbrali ameriški hinavci kup denarja, da bi postavili spomenik kozam, k so pri eksploziji poginile. Da, ti gospodje imajo v enem žepu bombo in v drugem velikonočni pirh. Koliko ganljivih govorov so imeli in jih imajo o »pomoči za grško in turško demokracijo!« Od tega sirupa je postalo celo vsega vajenemu gospodu Walterju Lippmanu slabo. Pisal je: »Moč

Združenih držav je na morju in v zraku. Do opravimo z Rdečo armado, moramo imeti oporišča, ki niso preveč oddaljena od življenjskih središč Sovjetske zveze; edini strateški prehod je od Črnega morja do Ukrajine in Kavkaza. Vzhodni del Sredozemskega morja, Egejsko morje in Dardanele so predprostor k Črnemu morju. Ne bi se bilo treba obremenjevati z izjavami, ki nimajo nič skupnega z bistvom sprejetih sklepov. Nihče nas ni prisilil, da bi govorili o »pomoči«. Ne bi se smelo govoriti o »demokraciji«, ko je vendar vsem jasno, da je današnja grška vlada skrajno reven vzorec demokracije in da ni mogoče označiti Turčije, ki ima povsem častito vlado, za demokracijo. Bela hiša in zunanje ministrstvo sta mnenja, da ameriško ljudstvo ni zrelo za strateško iniciativo. Mnenja so, da morajo biti pravi sklepi šele priprojeni, z vodo razredčeni in posladkani, da bi pomirili ljudstvo. Mislim, da se v tem motita.«

Ali ti gospodje ne morejo razumeti, da se mi, ki smo vzdržali pred Hitlerjevimi armadami, ne zamajemo zaradi ducata bobnečih govorov in zaradi stotin kričavih člankov? Vem kako slabo je povprečni Amerikanec poučen o vsem, kar se je dogajalo, ali se dogaja zunaj meja Združenih držav. Naj bi si prečital to, kako so leta 1919 predhodniki fašizma korakali proti mladi Sovjetski republiki. Naša dežela je bila tedaj slabotna in neoborožena, proti nam so pa korakale sile, ki so bile pijane vojaških zmag. Povprečni Amerikanec naj izve, s čim se je končala Odesa, Arhangelsk in Vladivostok. Mi smo bili tedaj slabotni in neoboroženi, pregnali smo osvajalce, nismo jih pa mogli kaznovati za trpljenje našega ljudstva.

Tisti, ki delajo kupčije, so se prepirali o tem, da je vojna proti sovjetskemu ljudstvu nedobičkanosna stvar: Namesto dividend so dobili bule.

Četrto stoletja pozneje je besneč nemški kaplar, potem ko je svoje ljudstvo duševno obdal z meglo, ponovil v velikem merilu roparski napad intervencionistov. Povprečni Amerikanec naj se spomni na to, kako se je to končalo: Osvajalcev nismo samo pregnali temveč smo jih tudi kaznovali. Fašisti, ki so sanjali o tem, da bi uvedli pri nas svoj reč, so prejeli najprej »viteške križce« okoli vratu in pozneje navadno vrvi.

Povprečni Amerikanec naj misli, ko gleda novo pečene »križarje«, na križe po nemških pokopališčih. Ljudstva Stalingrada ni mogoče prestrašiti.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-50-50. — Poudružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermärkerstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

CIRIL KOSMAČ:

SREČA

»Ah, zdaj jo bo pa le doletela sreča,« je govoril Strežek, »saj je že toliko pretrpela.«

Strežkovka pa se ni mogla potolažiti. Nakopala si je nadoho in pokašljevala vso zimo. Vsa zelišča Pajntareve Jere in vsa zdravila in prigrvarjanje obeh kramarjev od beneške meje je bilo zaman: na pomlad jo je pobralo. Strežek je pretočil nekaj solza, kakor se to spodobi, sam po mrliču prebelil izbo in sam skrbel za Srečo. Zaslužka zdaj ni bilo nobene. Pa tudi kam bi revež s svojo Srečo. Včasih je šel h kmetom kaj pomagat, da si je zaslužil svoj vsakdanji kruh. Srečo je moral nositi s sabo zavito v veliko volneno zimskoruto pokojne žene. Polagal jo je v mlado travo na

pomladansko sonce na vratovih njiv, kadar je delal na njivi, ob košnji pa v senco pod redke grme na senožeti. Vaščani pa so pokazali v dejanju veliko več srca in usmiljenja kakor v besedah; vse o pravem času: kadar je človek vreden klobute, mu ne dajaj kruha. Za božič pa je tudi Tinka že poslala nekaj denarja. Strežek je šel od hiše do hiše in bi ga rad vsakomur posebej pokazal. O, zdaj je bilo Tinki dobro, tako je pisala. Končno jo je vendar doletela sreča. Na pomlad ga pride obiskat.

Toda Strežek je čakal zaman. Tinka ni bilo ne na pomlad ne na jesen. Denar pa je pošiljala vsak mesec.

Sreča pa je rasla in rasla. Postavila se je na noge in shodila. Postajala je

iz dneva v dan nasilnejša. Strežek jo je komaj krotil. Če je le mogla, je stekla na cesto, strgala s sebe vso obleko, dirjala po vasi, se zaganjala v ljudi in se smejala z večnim, votlim, mrzlim smehom. Samo pekaj je bilo človeškega in kar mikavnega na njej: jamice so se ji dolble v lica kakor Tinki. Strežek jo je le stežka uganjal. Kadar je kam šel, jo je zgrabil in s širokimi trakovi privezal na posteljo, dokler je bila še majhna in ni raztrgala vezi. Ko pa je zrasla, je sam stesal kurnik in jo s solznimi očmi zapiral vanj. To življenje s Srečo se mu je poznalo na duši in na telesu: lezel je vase in postajal čudaški, govoril je glasno sam s sabo in roke so se mu tresle. Postal je naglušen in, če je kdo kaj zatulil vanj, je zmerom zamomljal.

»Da, zdaj pa zdaj, sreča jo je doletela. Na pomlad pride.«

Zdaj sem bil sicer dve leti doma, toda zahajal sem v sosedno vas, ker vaškim mogotcem ni bilo prav, da me je oče poslal v šole. Medtem mi je umrla mama — in ko sem stopil v devetnajsto leto, sem se odpravil po ječah, kjer sem leto dni delal izpit za življenje. Ko sem se na svoj dvajseti

rojstni dan vrnil iz ječe in se šel javit orožnikom, sem prvič videl Srečo na lastne oči. Bil je že mrak in vas je bila presenetljivo tiha. Na križišču sredi vasi je čepel umazan, na pol nag, močan otrok, grulil, kakor grulijo globi po jetniških strehah, in si usipal cestni prah v usta. Ko me je otrok zagledal, je hitro planil pokonci, široko razširil usta, pokazal močne, bele zobe, se zakrohotal in zakadil vame. Bila je Sreča. Zazeblo me je do dna srca, zlecnil sem se in se umaknil. Tedaj je iz Strežkove hiše, ki ni bila več najснаžnejša na fari, planil majhen, zgrbljen starček, me ožno pogledal s svojimi sivimi očmi, ki so bile krvavo obrobline in brez vek, pograbil otroka in izginil, kakor izgine žival s svojim mladičem.

Doma sem povprašal po Tinki in povedali so mi, da ne vedo, kje je. Nekateri v vasi so trdili, da je v Trstu, drugi v Milanu, tretji v Padovi, za gotovo pa ni nihče vedel. Tudi denar je zdaj bolj poredkoma pošiljala. Našel pa se je iz sosednje fare fant, ki je v Milanu služil vojake, in ta fant je vedel povedati, da je Tinka v Milanu in da služi pri »regimentu«. On sam je bli pri njej, šaj ni v dragi hiši.

(Dalje)